

УДК 336.144

АНАЛІЗ ВИКОРИСТАННЯ ДОХОДНОЇ ЧАСТИНИ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ

О. В. ГІСЮК
Л. І. ПАНАСЮК

В статті викладено узагальнення існуючих підходів та пошук напрямів удосконалення процесу формування доходної частини видатків місцевих бюджетів.

Generalization of existent approaches and search of directions of improvement of process of forming of profitable part of charges of local budgets is expounded in the article.

Ключові слова: доходи місцевих бюджетів, бюджет, місцевий орган влади, субсидіарність.

Незважаючи на існування відповідної законодавчої бази з бюджетних питань, чіткого механізму формування доходів ще не створено, про що свідчать проблеми наповнюваності багатьох місцевих бюджетів.

Постановка проблеми. Питання удосконалення процесу формування доходів місцевих бюджетів та пошуку резервів їх збільшення є надзвичайно актуальним в умовах розширення повноважень, якими наділяються органи місцевого самоврядування, Протягом останніх років в Україні спостерігається негативна тенденція до зменшення частки власних доходів у структурі доходів місцевих бюджетів і, як результат, збільшення кількості дотаційних бюджетів.

Недостатність власних стабільних доходів значно обмежує вплив місцевих органів влади на соціально-економічний розвиток регіонів. Тому розширення та оптимізація джерел наповнення місцевих бюджетів є надзвичайно актуальним завданням, вирішення якого сприятиме підвищенню рівня

©О.В. Гісюк – аспірант Національного університету водного господарства та природокористування

©Л.І. Панасюк – здобувач Національного університету водного господарства та природокористування

фінансової незалежності органів місцевого самоврядування і якісному виконанню покладених на них завдань і функцій.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню питань сутності бюджетів, а також проблем формування їх доходної частини присвячені праці О. Василика, М. Гапонька, В. Яцюти, А. Буряченка, А. Славкової, В. Кравченка, Ц. Огня, К. Павлюк, Ю. Пасічника, О. Синцової та інших.

Мета статті полягає в узагальненні існуючих підходів та пошуку напрямів удосконалення процесу формування доходної частини видатків місцевих бюджетів.

Виклад основного матеріалу. Згідно з Конституцією України та Бюджетним кодексом України повноваження щодо забезпечення конституційного ладу держави, державної цілісності та суверенітету, незалежного судочинства покладено на центральні органи влади, які фінансуються з Державного бюджету України. Розв'язання ж соціально-економічних завдань у регіонах на вимогу принципу субсидіарності покладено на органи місцевого самоврядування, що потребує відповідного фінансового забезпечення. З цією метою формуються відповідні місцеві бюджети.

Результати проведення дослідження за матеріалами Волинської області свідчать, що за 2007 рік виконання доходної частини загального фонду місцевих бюджетів забезпечено на 106,7 відсотка до показників затверджених місцевими радами з урахуванням змін. При запланованих показниках в обсязі 533801,3 тис.грн. фактичні надходження склали 569541,8 тис.гривень. Понад бюджетні призначення отримано 35740,5 тис.гривень.

Усі райони і міста обласного значення забезпечили виконання власних і закріплених доходів. До розрахункових показників Міністерства фінансів України доходи, що враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, виконані в усіх районах і містах обласного значення (додатково залучено 84700,1 тис.грн., або 19,8 відсотка). До місцевих бюджетів надійшло 57679,3 доходів, що не враховуються при визначенні міжбюджетних трансфертів, або 121,7 відсотка до розрахованого Міністерством фінансів України. Не виконані власні доходи у Володимир-Волинському, Горохівському, Іваничівському, Ковельському,

Локачинському, Рожищенському, Турійському районах. В області виконані усі 429 місцевих бюджетів.

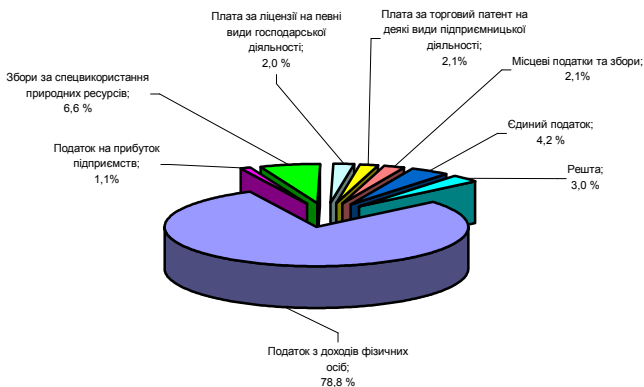

Рис. 1. Структура доходів місцевих бюджетів області, що складалась у 2007 році

Основним бюджетоутворюючим платежем місцевих бюджетів залишається податок з доходів фізичних осіб, який у структурі доходів загального фонду займає 78,8 відсотка. Його надходження, порівняно з минулим роком, зросли на 161,7 млн.грн., або 56,4 відсотка і виконані у всіх районах і містах області, що зумовлено зростанням ставки оподаткування доходів фізичних осіб з 13% до 15 %, оподаткуванням доходів від продажу рухомого та нерухомого майна та майна, одержаного у подарунок чи успадкованого, зростанням розміру мінімальної заробітної плати та доходів населення, проведенням контрольних заходів по легалізації найманої праці і оподаткуванням доходів суб'єктів господарювання-заготівельників дикорослих ягід і грибів.

Виконані в усіх районах і містах області бюджетні призначення по платі за торговий патент, єдиного податку на підприємницьку діяльність, податку на прибуток підприємств комунальної власності, податку на промисел,

адміністративних штрафів та інших санкцій, плати за оренду майна, що знаходиться в комунальній власності.

В цілому у Волинській області забезпечено виконання усіх податків, передбачених в загальному фонді місцевих бюджетів. Порівняно з минулим роком доходи загального фонду зросли на 186616,9 тис.грн., або 48,7 відсотка.

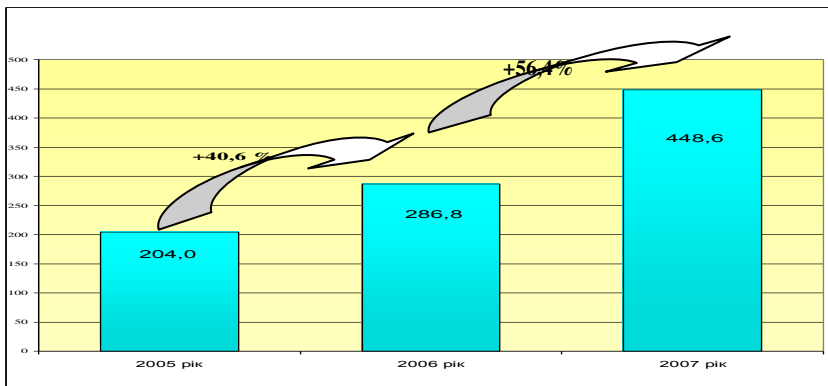

Рис. 2. Динаміка надходжень податку з доходів фізичних осіб по Волинській області у 2005 - 2007 роках (млн.грн.)

Разом з тим, негативна динаміка спостерігається по фіксованому сільськогосподарському податку, що зумовлено скороченням площ сільськогосподарських угідь в результаті зменшення кількості укладених сільгоспвиробниками договорів оренди землі з власниками паїв, органами місцевого самоврядування та розформуванням підприємств агропромислового комплексу, визнання їх банкрутами. (зменшення надходжень на 105,1 тис.грн., або 5,9 відсотка). У 2007 році ліквідовані 23 сільськогосподарські підприємства, які були платниками фіксованого сільськогосподарського податку у попередньому році.

Порівняно з 2006 роком на 23,5 тис.грн., або 5,1 відсотка скоротились надходження плати за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності. Скорочення відбулося через те, що у 2006 році одним із джерел доходів місцевих

бюджетів були кошти від реєстрації партій у зв'язку з проведенням виборів до Верховної Ради України, а у 2007 році такі кошти не надходили.

Відповідно до рішення Луцької міської ради від 27.12.2006 № 9/3 запроваджено сплату підприємствами міської комунальної власності частини прибутку, що вилучається до бюджету. За 2007 рік двома комунальними підприємствами – „Луцькреклама” та „Луцькмістобуд”, які за результатами своєї діяльності отримали чистий прибуток, перераховано до міського бюджету 677,8 тис.грн, що становить 102,7 відсотка до призначеного. Протягом минулого року ефективно спрацювали підприємства комунальної власності, в результаті чого надходження податку на прибуток зросли на 3559,2 тис.грн., або в 2,2 рази.

В регіоні проводилась робота по виявленню додаткових резервів наповнення місцевих бюджетів. Протягом минулого року органами місцевого самоврядування на депозитних рахунках у банківських установах було розміщено 193723,6 тис.грн. тимчасово вільних коштів місцевих бюджетів, внаслідок чого до бюджету додатково залучено 3941,1 тис. гривень.

У звітному періоді за участю працівників податкової служби, фінансових і правоохоронних органів здійснювались перевірки-рейди під час заготівлі на території поліських районів суб'єктами господарювання лісових ресурсів місцевого значення (ягід і грибів). В період сезону заготівлі до місцевих бюджетів залучено 611,9 тис.грн. збору за спецвикористання лісових ресурсів місцевого значення, що на 66,2 тис.грн. більше, ніж фактично отримано у 2006 році та 1230,9 тис.грн. податку з доходів фізичних осіб, що на 178 тис. грн. перевищує надходження попереднього року.

Для розширення бази оподаткування податковими органами проводилась робота з виявлення та легалізації найманих працівників. На підставі інформації (аналіз інформаційних систем, матеріали перевірок та обстежень, тощо) про факти порушення податкового законодавства суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність з порушенням трудового законодавства (неоформлення трудових угод з найманими працівниками, тощо), податкові агенти запрошувались на співбесіди до податкових органів щодо роз'яснення вимог чинного законодавства. За

результатами проведеної роботи такі суб'єкти оформили трудові угоди з 1534 найманими працівниками та легалізовано їх заробітну плату в сумі 1259,6 тис. грн., з якої сплачено 186,3 тис. грн. податку з доходів фізичних осіб.

На засіданнях комісій при органах місцевої влади та на співбесідах в податкових органах також заслуховувались податкові агенти, які допустили випадки заборгованості по виплаті заробітної плати, за результатами яких погашено 3103,3 тис.грн. цієї заборгованості та сплачено до бюджету 459,7 тис. грн. податку з доходів фізичних осіб. На засіданнях згаданих вище комісій заслуховувались і податкові агенти, які здійснювали виплату заробітної плати у розмірі, меншому від мінімального. В результаті проведеної роботи 1292 податкових агенти підвищили рівень виплати заробітної плати, внаслідок чого до бюджету додатково сплачено 839,3 тис. грн. податку з доходів фізичних осіб.

Крім цього, до органів прокуратури направлено матеріали про 217 податкових агентів, які допустили випадки виплати заробітної плати у розмірі менше мінімального та надіслано Територіальній державній інспекції праці у Волинській області інформацію про встановлені під час перевірок факти порушення трудового законодавства на 139 податкових агентів. У звітному періоді проведено 474 перевірки з питань правильності утримання, повноти та своєчасності перерахування до бюджету податку з доходів фізичних осіб податковими агентами, за результатами яких донараховано 1212,6 тис. гривень.

Для ліквідації заборгованості по земельному податку та по орендній платі з фізичних осіб здійснювались виїзди до місцевих рад для проведення подвірних обходів. В погашення податкового боргу описано майна платників на 23 млн.грн., реалізовано майна, що перебуває в податковій заставі на 10,6 млн.гривень.

За 2007 рік органами місцевого самоврядування області надано пільг по сплаті платежів, що зараховуються до місцевих бюджетів, на загальну суму 595,8 тис.гривень. Зокрема, у зв'язку із важким фінансовим становищем підприємства міської комунальної власності міста Луцька, які отримали від'ємний фінансовий результат від своєї діяльності,

звільнялись від сплати частини чистого прибутку, що вилучається до бюджету на суму 518,5 тис.гривень. Для поліпшення фінансового стану Луцьке учбово-виробниче підприємство Українського товариства сліпих звільнялось від сплати комунального податку в частині працюючих інвалідів по зору на суму 1,5 тис.гривень.

У 2007 році Володимир-Волинською міською радою надано пільгу по платі за оренду майна, що перебуває у комунальній власності, на 23,5 тис.грн., по збору за видачу дозволу на розміщення об'єктів торгівлі – на 0,3 тис.грн., по платі за державну реєстрацію суб'єктів підприємницької діяльності – на 0,2 тис.гривень. Трьом підприємцям та ТЗОВ „Фенікс” надано пільгу для здешевлення вартості харчування в шкільних їдальнях, іншим підприємствам - для покращення їх матеріально-технічної бази.

Відповідно до рішення Ковельської міської ради у 2007 році 18 організацій з метою поліпшення їх фінансового стану були звільнені від сплати до міського бюджету плати за оренду майна, що знаходиться в комунальній власності на загальну суму 26,4 тис.гривень. Від сплати земельного податку звільнявся парк культури та відпочинку міста Нововолинська для надання можливості проведення благоустрою його території.

У зв'язку з важким фінансовим становищем виробничих управлінь житлово-комунального господарства Іваничівського, Камінь-Каширського, Локачинського та Шацького районів вони звільнялись від сплати комунального податку на суму 3,9 тис.грн., 13,5 тис.грн. плати за землю. Тарифи цих комунальних підприємств не покривають затрат по наданню комунальних послуг, а дотація на покриття різниці в тарифах в зв'язку з відсутністю коштів в місцевих бюджетах надається лише частково.

Для поліпшення фінансового стану обласною радою звільнялись від сплати до обласного бюджету плати за оренду майна спільної власності територіальних громад сіл, селищ, міст області три підприємства на загальну суму 4,8 тис.гривень.

Доходи спеціального фонду місцевих бюджетів виконані в сумі 218237 тис.грн., що складає 158,3 відсотка до призначеного з урахуванням змін. Забезпечено виконання

бюджетних призначень по усіх 10 платежах, які формують спеціальний фонд. Надходження до спеціального фонду місцевих бюджетів зросли, у порівнянні з 2006 роком, на 94055,1 тис.грн., або на 75,7 відсотка.

Установлені Міністерством фінансів України завдання по доходах спеціального фонду виконані на 225,8 відсотка (додатково залучено 121604,4 тис.гривень). Загалом у 2007 році до бюджету розвитку місцевих бюджетів фактично надійшло 166313,1 тис.грн., у тому числі: коштів від відчуження майна та земельних ділянок несільськогосподарського призначення – 90284,0 тис.грн.; коштів, які передаються з іншої частини місцевих бюджетів – 72070,9 тис.грн., у тому числі субвенції, одержані із загального фонду до бюджету розвитку – 69081,5 тис.грн.; субвенцій з інших бюджетів на виконання інвестиційних проектів – 3958,2 тис.гривень.

3 єдиного казначейського рахунку протягом звітного періоду для покриття тимчасових касових розривів місцевих бюджетів отримані короткотермінові позички в сумі 13747,8 тис.грн., які до 1 грудня 2007 року були погашені. Середньострокові позички у 2007 році місцевими бюджетами області не отримувались. Кошти, заблоковані в АК АПБ „Україна”, скоротилися протягом звітного періоду на 294,4 тис.грн. і станом на 1 січня 2008 року становлять 1465,2 тис.гривень.

Бібліографія

1. Пасічник Ю.В. **Бюджетна система України**: Навч. Посіб. – К.: Знання-Прес, 2006. – 607с.
2. **Програма економічного і соціального розвитку області на 2007 рік** – Луцьк, Головне управління економіки Волинської облдержадміністрації, 2007. – 40с.
3. **Пояснювальна записка до звіту про використання місцевих бюджетів Волинської області за 2007 рік** – Луцьк, головне фінансове управління Волинської облдержадміністрації, 2008 – 51с.

Рецензент д. е. н., професор Гринчуцький В.І.